

Sámi servodaga dutki – dieđalaš vai politihkalaš bargi?

ULLA AIKIO-PUOSKARI

Das rájes go sámiid iežaset dutkandoaibma lea álgán ja viidánan iešguđetlágan dutkansurggiide, leat dutkanetihkalaš gažaldagat čuožžilan earen-oamážit guovtti perspektiivvas. Vuosttažettiin sámi dutkit leat 1970-logu rájes kritiseren ja dahkan jearaldatvuložin earáid go sámiid dahkan sámi servodahkii guoski dutkamuša, dan vuolggasajiid ja duogášulbmiliid. Nuppádassii leat sámi dutkit čállán dan birra, mo sin iežaset, sámi servodahkii guoski dutkamuša áitá bealálašvuoda steamppil, ja mo balahit dakkár dutki gii bargá kultuvrra siskkáldas perspektiivvas, luohpamis diehtaga duohtavuoda ja objektiivvalašvuoda prinsihpain (ee. Helander 1992: 3–5; Keskitalo 1994 (1976); Stoor 1997; Henriksen 2005; Lehtola 2006). Goappáge kritihkas leat oaidnimis politihkalaš ulbmilat. Sámi dutkiid kritihkas, man álggaheaddjin sáhtta atnit Alf Isak Keskitalo (Keskitalo 1994 (1976)), guovddáš áššin lea šaddan eanetlohku–unnitlohku-gaskavuohhta ja dasa laktáseaddji válldi geavaheapmi.

Čuoččuhan ahte goappáge kritihkas lea sáhka seamma áššis: dutki garvemeahttun čatnasumiin áigásis, kultuvrrasis, giellasis ja eallinmáilbmásis. Dát čatnasupmi laktása buot dutkamuššii, ii ge leat ollenge čuolmmaheapme. Giedahalan artihkkalisttán dán čatnasumi, in nuge gieddebargguide, sohka-
oktavuodaide, báikkálaš servoša lahttovuhtii dehe nuppe dáfus etnosentrismii ja válldi geavaheapmái laktáseaddji čuolbman, muhto buot olmmošdieđalaš¹ dutkamuššii laktáseaddji dieđafilosofalaš gažaldahkan. Mu iežan dutkansuorgi lea skuvlenpolitihkka, mii lea earutmeahttun oassi

¹ Doaba *olmmošdiehtagat* (suom. *ihmistieteet*) adnojuvvo dás vuostegeahčin eksákta luonddudiehtagiidda, nugo Juntunen ja Mehtonen meroštallaba (1977).

almmolaš servodat- dahje sosiálapolitihkas (Lehtisalo – Raivola 1999: 33). Skuvlenpolitihka dutkamuš lea nappo servodatpolitihka dutkamuša okta suorgi, mas ovdal máinnašuvvon dutki čatnasupmi dutkančuožáhahkasis lea ollu dávjji but šaddan nákku fáddán go dakkár dutkamuš, man fáttás eai leat njuolga čatnosat politihkalaš mearrádusaid dahkamii ja dan čuoččuhusaide. Politihka dutki deaivvaha álkit eahpádusa ášševuodjimis dahje nuppe dáfus ráđđejeaddji politihka legitimiteremis dieđalaš barggu namas (Berndtson 1993: 94). Álgoálbmot dahje unnitlogu dutki gean dutkanfáddá guoská su iežas servodahkii, deaivida dákkár eahpádusaiguin mánggagardásaččat.

Mu iežan dutkanfáddá *Sámeoahpahus Davviriikkaid vuodđoskuvllain – veardádalli dutkamuš gielaš olmmošvuoigatvuođaid perspektiivvas* (Aikio-Puoskari 2007) laktása mángga láhkai mu iežan bargguide sámi oahpahushálddahas ja sámi servviin. Dutkamušas ovdan boahtti fáttát, nugo giela áitatvuloš sadji, giellamolsun, giela manaheapmi, etnikkalaš moriheapmi ja giela ealáskahttin leat oasis mu iežan eallinistorjijás. Iešalddis juo dutkanfáttá válljen, fáttá meroštallan mearkkaša beali váldima. Sámi servodaga lahttun mun nugo earánai sámi politihka dutkit, galget vuodštit sajiset ja dutkanpolitihkalaš válljemiiddiset fuolalaččat ja dárkilit, daningo sin dutkanfáddá iešalddes juo lea politihkalaš váikkuheapmi. Politihka dutki ii beasa das, ahte son juohke dáfus bargguinis váldá oasi iešgudege áiggis áigeovuodilis ságastallamiidda – leaš dat su figgamuš dehe ii.

Dutki oasálašvuohta ja «objektiivvalášvuohta»

Mo de dakkár vuolggasajiin, main dutki lea mángga dásis oasálaš čuožáhahkasis, lea vejolaš doallánit dain prinsihpain, mat dábálaččat ásahuvvojit dieđalaš dutkamuššii? Amerihkkálaš dieđasosiologa Robert K. Merton mielas dieđalaš dutkamuššii gullet njeallje dovdomearkka: universaliteahhta (*universalism*), kommunisma (*communism*), bealátkeahtesvuohta (*disinterestedness*) ja systemáhtalaš eahpideapmi (*organized scepticism*). Merton diehtagii ásahan «imperatiivvat» mearkkašit dan, ahte čuoččuhusaid árvvu ferte vihkket beroškeahttá dutki persovnnalaš iešvuodain, diehtaga bohtosat galget leat oktasaččat ja almmolaččat, dutki ferte leat bealátkeahtes ja ahte diehtagii gullá álo systemáhtalaš eahpideapmi ja vuollegašvuohta ovdan boahtti áššiid ja iežas dutkančuožáhaga ovddas. (Merton 1968: 606–615.) Giedáhalan čuoččovaččas dán jearaldaga hermeneutihkalaš dieđafilosofija

ja suomelaš historjjá dutki Jorma Kalela ovdan buktin prinsihpaid vuodul (Kalela 2000). Kalela jurdagat gusket seamma láhkai historjjái go buot earánai servodateallima ja kultuvrra dutkamuššii. Daid dieđafilosofalaš vuodđun sáhttá atnit hermeneutihkalaš jurddašeami, vaikko Kalela ieš ii njuolga hermeneutihkkii čujutge. Eambboge son hábme jurdagiiddis postmodeardna diehtaga ja dan veadjemeahtun relativismma kritihkkan ja nie meroštallá odđa láhkai nana vuodu dutkandoaimma geađgejuolgin. Hermeneutihka dovdoseamos ovddasteaddji mannan logemat jagiid áigge leamaš duiskalaš Hans-Georg Gadamer (1900–2002), gean teavsttat almmuhuvvojedje suomagielat girjin *Hermeneutiikka – ymmärtäminen tieteißä ja filosofiassa*² 2004 (Gadamer 2004 [1953–1985]).

Olmmošdiehtagiin 1900-logu maŋimuš njealjádasa áigge dáhpáhuvvan ng. gielalaš jorggiheapmi (*linguistic turn*) lea buktán odđalágan árvvoštallamiid earenoamážit gažaldagas dutkamuša doallevašvuoda dahje objektiivvalašvuoda prinsihpa dáfus. Gadamer kritisere modeardna diehtaga iešalddes čielggasin adnojuvvon jurddašavugiid, ee. vuoignadiehtagiid (*geisteswissenschaft*) naiva objektivismma (Gadamer 2004 [1968]: 71). Kalela bealistis gávnnaha ahte ipmárdus objektiivvalaš duodalašvuodas ja giela neutralitehtas lea šaddan anakronisttalažžan buot servodaga ja kultuvrra dutkamušas. Son vuđolaččat odđasis árvvoštallá historjjá dutkamuša prinsihpaid ja dan dieđateorehtalaš vuolggasajiid. Gažaldat maid Kalela buktá ovdan jagi 2000 almmustuvvan girjjistis doalvu njuolga min dálá fáddái: manin objektiivvalašvuoda háhpohallan buktáge justa jorggu bohtosa go lei doivojuvvon? (Kalela 2000: 107, maŋjebearbma.)

Buot ipmárdusa vuodđu lea juo ipmirduvvon

Hermeneutihka vuodđodoahpagat leat ovdaipmárdus, ipmirdeapmi ja interpretašuvdna ja guovddáš argumeanta olmmošdiehtagiid ja luonddu-diehtagiid vuđolaš sierraláganvuohta. Olmmošdiehtagiid earenoamášvuohta vuodđuduvvá jurdagii, man mielde olmmošlaš doaimma luondu spiehkka mearrideaddji láhkai luonddus ja dan ipmirdeapmi geatnegahtta *interpretašuvdna*, dulkoma, mii lea historjjálaš luonddustis. Luonddu-

---

² Artihkkala čállu jorgalus girjji namas: *Hermeneutihka – ipmirdeapmi diehtagiin ja filosofiijas*.

diehtagiid áddehalli jurddašanvuohki vuoigŋadiehtagiin, manin Gadamer namuha humanisttalaš diehtagiid ja servodatdiehtagiid, lea sevnŋjodahtán dan, ahte duodalašvuohka rahpasa olmui giela bokte. Olmmošdieđalaš *ipmirdeami* vealtameahtun gáibádussan lea laktit dan oktii dainna kultuvrrain, vuoigŋalaš atmosfearain ja gielain, gos ipmirdeapmi dáhpáhuvvá. Gadamer deattuha oktagasa (individuála) rájálašvuoda giela, kultuvrra ja historjjá ravdameahtunvuoda ovddas. Doahpagiin *ovdaipmárdus* eai oaivvilduvvo nuge ovdamearka dihtii dutki oahppan ovdagáttut ja jurdagat čuožahagas birra, baicce dat, mii konstituere buot ipmirdeami ja olmo máilmmis leahkima ja dan, mii lea ovdal juo manin nu ipmirduvvon. Buot ipmirdeami vuodđu lea álo juo ipmirduvvon, oktageardáneappot daddjon buot ipmirdeami, maiddá dutki ipmirdeami vuodđun lea su iežas ovdaiipmárdus, mii vuodđuduvvá gillii ja tradišuvdnii (Tuomela – Patoluoto 1976: 120; Nikander 2004).

Klassihkalaš ovdamearka man ee. analyhtalaš filosofija ovddasteaddji Ludvig Wittgenstein lea giedáhalla, guoská James Frazer girjái *The Golden Bough* (1933). Frazer dutkkai «primitiivvalaš» čeardakultuvrraid ja buvtii girjjistis ovdan viiddis dulkojumiid čearddaid «luondduvuoigŋaid, soažžudeami ja magiija» birra. Wittgenstein kritisere Frazera vuolggasajiid čuoččuhemiin, ahte dutki gii ii máhtán čearddaid gielaid ja orui sin gaskkas dušše oanehaš áiggi, ii iešalldes dajage maidege čearddaid birra baicce giedáhalla 1900-logu álgu Englánda implisihtalaš vuoigŋaoskku ja englándalaččaid iežaset vuoigŋaid bálvalankultuvrra. Doahpagat maid Frazer geavahii, ledje eret namalassii su iežas eallinvuogis ja ovdaiipmárdusas. (Wittgenstein 1973: 297–304.)

Wittgensteina bures lohkan Keskitalo giedáhalla seamma ášši sámi musihka olis ja de viiddida perspektiivvas olles kultuvrii:

...Such considerations hold for several other mechanisms [...], such as identity management and definition, longterm decision procedures, internal judicial management, child raising and education, establishment of social contacts, and synthetic social and practical action (a highly important concept in a minority situation). It is evident that exterior description of all these and several other phenomena have to be put superficial approximations creating asymmetries in a field of knowledge, which has a different priority internally. [...] Thus the scope of ethno-

science have a very definite limit already at a very elementary level. It can in an important sense never do more than transform knowledge in its own form... (Keskitalo 1994 (1976): 25.)

Mu áigumuššan ii leat dáid ovdamearkkaiguin čuoččuhit, ahte olggobeali perspektiiva sámii servodaga dutkamii ii sáhtášii leat ollenge šattolaš dahje, ahte sámiiid dahkan dutkanbargguin livččii mearkkašupmi dušše beare sámiiide. Jearaldat lea dutki garvemeahtun čatnaseamis iežas áigái, tradišuvdnii ja giellasis ja dán čatnaseami fuobmámis ja vuhtii váldimis dutkkadettiin. Hermeneutihka sániiguin sáhka lea dieđu ja intreassa oktavuodas. Suomelaš filosofaid Matti Juntusa ja Lauri Mehtosa tesa mielde mii čilget luonddu ja ipmirdit olbmo (Juntunen – Mehtonen 1977: 94–98, 126). Ipmirdeapmi mearkkaša áššiid mearkkašumiid fuomášeami, mii lea vuostegeahčín luonddudiedalaš čilgemii, man ulbmilin lea oččodit albmosii luonddulágaid. Aiddo dát mearkkašumi doaba, buot dieđu ja ipmirdeami vejolašvuodaid čatnaseapmi gillii, kultuvrii ja tradišuvdnii, rabai geainnu olmmošdiehtagiin dáhpáhuvvan gielalaš jorggiheapmái (*linguistic turn*)³, sosiála konstruktivismii ja ođđa dutkansurggiide nugo diskursa- ja retorihkkaanalysaide.

Suomelaš kultuvrra dutki Mikko Lehtonen (2004 (1996)) lea ovddidan teoriiija kultuvrrain mearkkašumiid kártan, maidda mii bajásšaddat riegeadeami rájes ja mat «merkejit» ja dahket midjiide máilmmi ipmirdahttin. Lehtonen čállá Gadamer láchkai giela birra máilmmis leahkima vuodđun, máilmmis man mearkkašumit čadahit juo olbmo riegeadeamis máilbmái, man ovddit sohka buolvvat leat juo «merken». Giella lea olbmo leahkin máilmmis, praktihkalaš didolašvuotta ja doaima, mainna mii oassálastit aktiivvalaččat duodalašvuoda produseremii ja duodalašvuhtii guoski govamet šaddamii, hálideimmet dan dehe eat. Lehtonen geavaha ollu tesa «mii eat huma giela, muhto giella hupmá min», mas su vuodđojurdda boahtá čielgasit ovdan. Iešguhtege giella hukse iešgudetlágan sierrasárgosiid ja

---

³ Gadamer gávnna (2004 [1985]: 249), ahte go Heidegger, lokte ipmirdeami fáttá vuogndiehtagiid metodologiijas olbmo eksistentiálan ja «dáppeleahkima» ontologiija vuodđun, de son veahkehi Eurohpa nannámis ja fenomenologalaš dutkanorientašuvnnaš čada fáttá, mii šattai seamma áigge áigeguovdilin anglosaksalaš logihkas namain *linguistic turn*. Beroškeahhtá jorggiheamis *eallinmáilbmái (lebenswelt)* lei giella ožžon unnán fuopmášumi fenomenologiija álgoálgosaš hámis.

merke máilmmi (addá mearkkašumiid) iežas praktihkalaš vuolggasajiid vuodul. Lehtonen geavaha ovdamearkkaid maiddái sámegielas (omd. muohttagii ja bohccui laktáseaddji sátneriggodat). Kultuvrrat sisdollet Lehtosa mielas mearkkašumiid kárttaid, mat dahket máilmmi ipmirdahttin kultuvrra lahtuide. Bajásšaddan kultuvrra lahttun mearkkaša vuosttamužžan dan kultuvrra mearkkašumiid kárttaid oahppama, masa lea deaivan šaddat. Gielat leat nappo kultuvrra váibmosat ja sisdollet ovddit sohkabuolvvaid midjiide guođđin mearkkašumiid gearddádagaid ja dihtolágan vuogi ipmirdit olbmo, eallima ja birastahtti duođalašvuoda. Juohke olmmoš šaddá iežas eatnigiela oahppama bokte dihto gielalaš ja kultuvrralaš servoša lahttun, ovdamearkka dihtii sámi servodaga lahttun, ja son ásaiduvvá máilbmái iežas eatnigiela mearkkašumiid kárta ofelažžan.

Sáhttago dutki «luohpat alddis» vai livččii «objektiivvalaš»?

Mo dutkamuša dahkan dasto lea vejolaš luohpatkeahtá dain prinsihpain, mat leat almmolaččat ásahuvvon dieđalaš bargui, jos váldit vuolggasadjin hermeneutihkalaš ovdaimárdusamet, gos min Leahkin ja diehtu leat čatnasan jo ovdal min *ipmirduvvon* máilbmái? Gadamer ovdan buktin historjjálaš objektivismii guoski kritihkka lea čujuhuvvon navdosii, ahte dutki sáhtášii luohpat alddis. Duohta historjjálaš jurddašeapmi galgá váldit vuhtii maiddái iežas historjjálašvuoda. Gadamer čujuha Martin Heideggerii (1889–1976), gean ovddastan jurddašeami suorgi lea namuhuvvon eksistentiálafilesofijian, ja geatnegahtá dutki sihkkarastit iežas dieđalaš geahčadeami nu, ahte bargá ovddit oainnuiguin ja ohppojuvvon ipmárdusain áššiid birra. Barggu čađaheapmi gáibida, ahte dutki fuobmá iežas oainnuid ja ovdagáttuid ja ahte historjjálaš dieđalašvuodda čađaha ipmirdeami. (Gadamer 2004 [1959]: 34–35, 39.)

Gadamer čállá:

Tradišuvnna gullan ja tradišuvnnas Leahkin lea čielgasit duohtavuoda bálggis, man vuoignadiehtagat galget gávdnat. Loahpa loahpas maiddái dat kritihkka, maid mii hárjehit historjjá dutkin, veahkeha min laktásit tradišuvdnii, masa mii rievtti mielde gullat. Dat ahte historjjálaš diehtu mearriduvvo iešguđet diliin, ii unnit dan árvvu, baicce lea duohtavuoda iežas oassedahkki. Dán ferte atnit mielas vai dilitt eai mearridivčče dieđu

mielaeavttus. «Diedlaš» dás lea namalassii dat, ahte duohtavuohta, mii lea luvvejuvvon iežas geahčastanvuolggasajiin, čájehuvvo meattáhussan. (Gadamer 2004 [1959]: 7, suomagielas jorgalan artihkkala čáli.)

Sánit šaddet lahka Kalela jurdaga, gii kritisere historjjá dutkiid oaivila das, ahte dutkančuožáhat ovdanbuktojuvvo dađi buorebut, mađi buorebut dutki lea bastán luovvanit dálááiggistis, «jáddadit iežas» ja nie garvit seahkanearmi iežas servodagas dálá- ja boahhteáigái. Kalela gávnna, ahte dutki ii sáhte garvit dan váikkuhusa, mii su iežas kultuvrras lea su jurddašepmái vaikko dasa fikkašiige. Dutki bargun lea dovdát iežas ovdaoiviliid ja gozihit iežas servodatlaš ja kultuvrralaš čatnasumiid. Dutkamuš šaddá álkit dušše beare ášševuodjimin, jos dutki ii diđolaččat kontrollere iežas duogášulbmiliid. Iežas duogášulbmiliid galgá kontrolleret ja nuppe dáfus daid galgá jurddašit positiiivalaččat. Dat stivrejit barggu juohke dáfus ja danin lea jierpmálaš «ovddidit daid dutkamuša geavahanenergiijan». Ii eisege leat menddo ollu daddjon, gávnna Kalela, ahte objektiiivalašvuoda gáibáduš ávžžuha (historjjá) dutki iešalddes muhtit iežas ulbmiliid duogášjurddan, mat dasto besset friija, almmá goziheami haga váikkuhit su bargamii. Nubbin «iežas jáddadeapmi» lea lasihan kultuvrralaš čalmmehisvuoda vára. Dutki geatnegasvuohtan lea dasto garvit goappáge iežas áššedovdamuššii laktáseaddji vára. Son ferte leat diđolaš dan rájis, man maŋŋá son molsašuvvá propagandistan ja nubbin son ferte iskat stivret kultuvrralaš čatnasumiidis. (Kalela 2000: 49–87, 155–156.)

Gadamer giedahallá seamma ášši gávnnaheamiin, ahte mii leat ieža dat maid mii historjjálaččat diehtit. Vuoignadiehtagat eai goittotge galgga «beljohallat min tradišuvnna gasku dušše dakkárin manin mii juo dovdat iežamet». Dutki ii galgga vuosttažettiin vuodjut dutkat vigihis áššiid, mat vástidit vuordámušaideamet, muhto fuomášit makkár ođđa duvdilemiid tradišuvdna sáhtta addit. Duodalaš áittan dutkamuša friijavuhtii Gadamer oaidná vuoignadiehtagiid sajádaga olmmošeatnatvuodaid áigodagas, goas diedlaš dutkamuš adnojuvvo árvvus dan mielde, man láhkai dutkanbohtosat leat ávkin dahje hehttehussan iešguđetlágan intreassajoavkkuide. Dasa lassin vuoignadiehtagiin nai lea várran atnit duohtavuohtan dan, mii vástida válddi intreassaid. (Gadamer 2004 [1953]: 8–9.)

Dutkanbarggu vuodđoválljemat

Dás árvaluvvon dutkamuššii guoski ulbmiliidda ollen geatnegahtta diđolaš dutkanpolitihkalaš välljemiid, maid Kalela namuha dutkanproseassa premissan, vuodđovuolggasadjin (Kalela 2000: 76–77, 81–83, 85–87, 217). Välljejuvvon premissain ovdáneaddji, ássálaččat dahkkon dutkamuša bohtosat eai leat bealeheamit, muhto vuodđuduvvet dutkanpolitihkalaš välljemiidda. *Dutkančuožáhaga välljen* lea dušše okta dan golmma čovdosis, mainna dutki meroštallá háltelinnjáid dutkanproseassasis. Nubbi lea *perspektiivva välljen* dahje mearrádus das, makkár áššeoktavuođas son áigu iežas čuožáhaga giedahallat. Goalmmát lea *perspektiivva mearkkašupmi* dahje dat, ahte dutkis lea ipmárdus das, manin lea dehálaš giedahallat čuožáhaga aiddo jur dán áššeoktavuođas. Go vällje dihto dutkanfáttá ja čuožáhaga ja mearrida giedahallat dan dihto perspektiivvas, dutki oassálastá iežas servodagas áigequovdilis ságastallamiidda ja seammás vällje maddái iežas publihka, gávnna Kalela. Man beare dutkančuožáhahkii leat mánga vejolaš perspektiivva, main oktage ii leat iešalddes čielggas iige perspektiivva välljemis leat nuge sáhka välljemis, muhto šattolaš perspektiivva gávdnamis. Kalela dárkkálnuhtta dutki oktavuoda iežas publihkain doahpagiiguin *šattolašvuolta* ja *sáhka* ja geatnegahtta jearrat, geasa boahttevaš dutkanbohtosat leat šattolaččat, man dáfus ja geasa čujuhan iežan barggu ságaid? Kalela meroštallá dutkamuša eanemus vuodđudeaddji geatnegasvuhtan dan, ahte dat lea vuoiggalaš dutkančuožáhaga áššiide ja olbmuide. Lea mávssolaš, ahte vuoiggalašvuolta dutkančuožáhaga ektui eaktuda dan gullama. (Kalela 2000: 234.)

Ovdal máinnašuvvon dutkanpolitihkalaš välljemiidda ferte ain lasihit ovttá, namalassii jearaldaga dutkamuša almmuhangiela, masa Kalela dehe Gadamer eaba váldde beali. Sápmelaš dutki Marit Breie Henriksen gidde fuomášumi maddái dieđamáilmmis mihtilmas engelasgiela stuorra váldái, mii ii leat almmolaččat gažaduvvon (Henriksen 2005). Giella mainna dutkamuš čállojuvvo, laktása goittotge čavga jearaldahkii dutkamuša etihkalaš vuolggasajiin, jurddašuvvon publihkas ja almmolašvuoda prinsihpas. Sámegiela geavaheapmi dutkamuša almmuhangiellan dahká vejolažžan máhcahit barggu iežas dutkangietti árvvoštallamii ja maddái dan, ahte bargu addojuvvo oktasaš opmodahkan nugo ee. Merton geatnegahtta (gč. artihkkala álgu). Man bures boahtteáiggi dutkit, sámít ja earát go sámít, bastet guldalit dutkamušaideaset čuožáhagaid ja stivret iežaset

čatnasumiid, lea gažaldat mii várra álo čuovvu dutkamuša ja man dutki ferte juohke barggus ain ođđasis giedahallat. Leago sámi servodaga dutki dasto dieđalaš vai politihkalaš bargi, čatnasa dasa man bures son lihkostuvvá giedahallat iežas dutkanpolitihkalaš välljemiid ja vuolggasajiid. Gažaldat lea dutkanetihkas ja rehálašvuodas, man ii leat vejolaš sihkkarastit metodalaččat (vrd. Oskal 2007). Vástádus gažaldahkii gávdno dutkančuozáhaga praktihkas, mii de doaimá olmmošdieđalaš dutkama vihkkedallama áidna vuodđun. Ja nugo ovdal juo máinnašuvvui, olmmošdieđalaš dutkamušas lea sáhka eambboge dutkamuša doallelašvuodas go objektiivlašvuodas.

Girjálašvuohhta

- AIKIO-PUOSKARI, ULLA 2007: *Sámeoahpahus Davviriikkaid vuodđoskuvllain – veardádalli dutkamuš gielalaš olmmošvuoigatvuodaid perspektiivvas*. Giehtačálus 200 s.
- BERNDTSON, ERKKI 1993: *Politiikka tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun*. Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus.
- GADAMER, HANS-GEORG 2004 [1953–1985]: *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. [Välljen ja suomagillii jorgalan] Ismo Nikander. Tampere: Vastapaino.
- HELANDER, ELINA 1992: *Sámi Knowledge – Subjective Opinion or Science?* Diehtogiisá 1 s. 3–5. Guovdageaidnu: Nordic Sámi Institute.
- HENRIKSEN, MARIT B. 2005: *Sáhttago dieđagiela välljema ákkastallat dieđateorehtalaččat?* – Johanna Ijäs – Mákká Regnor – Nils Oskal (doaim.), *Sámi dieđalaš áigečála* 1/2005 s. 109–133. Guovdageaidnu – Romsa: Sámi allaskuvla – Sámi Instituhtta – Romssa universitehta Sámi dutkamiid guovddáš.
- JUNTUNEN, MATTI – MEHTONEN, LAURI 1977: *Ihmistieteiden filosofiset perusteet*. Jyväskylä: Gummerus.
- KALELA, JORMA 2000: *Historian tutkimus ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- KESKITALO, ALF ISAK 1994 (1976): *Research as an Inter-Ethnic Relation*. – Linna Müller-Wille – Ludger Müller-Wille (doaim.), *Arktisen keskuksen tiedotteita / Arctic Centre Reports 11*. Dieđut 7/1994. Rovaniemi – Guovdageaidnu: Arctic Centre / University of Lapland – Sámi Instituhtta. Almmuhuvvon vuosttaš geardde: *Acta Borealia*, B. Humanoria nr. 13 s. 15–42. Tromsø: Tromsø Museum 1976.

- LEHTISALO, LIEKKI – RAIVOLA, REIJO 1999: *Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle*. Porvoo – Helsinki – Juva: WSOY.
- LEHTOLA, VELI-PEKKA 2006: Sámi kulturdukkamuša hástalusat. – Harald Gaski – John T. Solbakk (doaim.), *Sámis* nr. 3 s. 8–13. Kárášjohka: Sámi fágagirjjálaš čálliid- ja jorgaleaddjiidsearvi (SFS).
- LEHTONEN, MIKKO 2004 (1996): *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- MERTON, ROBERT K. 1968: *Social Theory and Social Structure*. New York – London: The Free Press – Collier-Macmillan Limited.
- NIKANDER, ISMO 2004: Filosofisesta hermeneutiikasta. Suomentajan esipuhe [Ovdasátni suomagielat jorgalussii]. – Hans-Georg Gadamer, *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa* s. vii–xiii. Tampere: Vastapaino.
- OSKAL, NILS 2007: Muhtin diedafilosofalaš váttisvuodat vuodđudit earen-oamáš álgoálbmotmetodologiija. – Jelena Porsanger – Johanna Ijäs – Mákká Regnor – Nils Oskal (doaim.), *Sámi diedđalaš áigečála* 1/2007 s. 160–180. Guovdageaidnu – Romsa: Sámi allaskuvla – Sámi Instituhtta – Romssa universitehta Sámi dutkamiid guovddáš.
- STOOR, MARITTA 1997: Tutkijan moni-identiteetti – hallittua subjektiivisuutta? – Olli Tiuraniemi (doaim.), *Kide. Lapin yliopiston yhteisölehti* 5/1997 s. 26–28. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- TUOMELA, RAIMO – PATOLUOTO, ILKKA 1976: *Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet I–II*. Helsinki: Gaudeamus.
- WITTGENSTEIN, LUDVIG 1973: Huomautuksia James Frazerin teokseen «The Golden Bough». – Jons Carlson (suom.), *Parnasso* 5/1973 s. 297–304. Helsinki: Kuvalehdet.

Researchers in Sami society – scientists or politicians?

Since the times when the Sámi started to become active actors in the field of the research of their own culture and society, questions of ethics in research have arisen especially from two perspectives. From the beginning of the 1970's native Sámi researchers have questioned and criticized the research carried out on Sámi society. The premises and intentions of the research by non-Sámi have been challenged. On the other hand, many Sámi researchers have written about how their research, based on their insider cultural knowledge and research on their own society has been threatened

by being stigmatized as biased political work. A researcher, working on the basis of and from the perspective of one's own culture is suspected of compromising the basic principles of scientific work, the principles of truth and objectivity. Both types of criticism has been claimed to have political intentions.

In this article, I argue that the same question looms behind the criticism from these opposite directions: it is a question of the unavoidable boundedness of research/ers with its/their own time, culture, language and life world. This boundedness is part of all research and is certainly not unproblematic. I discuss this boundedness in the article, not so much as a problem related to field work, family relations or membership in a local community, or as a problem related to ethnocentrism, being an outsider, and the use of power, but as an issue about philosophy of science that is inevitable in all research in humanities. The article draws on thoughts by Hans-Georg Gadamer, representative of hermeneutic philosophy of science, and the Finnish historian Jorma Kalela.

Gáppe Piera Jovvna Ulla/

Ulla Aikio-Puoskari

University of Oulu / Giellagas Institute

University of Lapland / Arctic Graduate School

ulla.aikio@samediggi.fi